

**ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
(СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК)**

Постановка проблеми у загальному вигляді... “До інноваційних педагогічних технологій, за твердженням І.В. Мороз, належать модульно-рейтингова та кредитно-модульна системи навчання, успішна реалізація яких залежить від правильно визначених педагогічних умов та їх застосування” [2, с. 47].

При цьому діє багатокритеріальна оцінка знань, передбачено можливість та умови розвитку індивідуальних здібностей студента, збільшується роль та обсяги самостійної роботи майбутнього вчителя, відбувається орієнтація освіти на технології візуалізованої презентації знань, різноманітних комп'ютерних програм навчання, з'являється можливість вибору дисциплін. Однак не менш важливою характеристикою освіти є професійна діяльність, до якої безпосередньо готується студент у процесі навчання, коли реалізується певна психологія поведінки, закріплюються отримані теоретичні знання на практиці. Такою діяльністю майбутнього вчителя є педагогічні практики. Адже від формули “отримувати знання” студентів потрібно перейти до формули “навчитися вчити віднаходити знання”, що набагато важче, оскільки вимагає не тільки виконання певних функцій, але й реалізації певної психології поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... За спостереженням науковців (В.Л.Бриліна, І.М.Найдьонов, А.В.Сидоренко), “роль педагогічної практики у системі підготовки вчителя не однозначна” [3, с. 7].

Дослідники визначають, що педагогічна практика здійснюється на основі здобутих теоретичних знань і характеризується такими процесуальними ступенями: ціль, завдання, зміст, методи, форми, досягнуті результати [3, с. 8].

Формулювання цілей статті... У процесі педагогічної практики синтезуються знання про особистість учня, навчання, виховання. Отже, мета нашого дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змісту та структури проходження педагогічних практик студентами факультету початкового навчання із застосуванням загально навчальних технологій в умовах кредитно-модульної системи організації начального процесу.

Для досягнення поставленої мети варто визначити такі завдання: 1) охарактеризувати організаційно-педагогічні умови проходження педагогічних практик з урахуванням особливостей навчання на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях; 2) вивчити особливості оцінювання навчальних досягнень студентів під час проходження педагогічних практик.

Виклад основного матеріалу дослідження... Педагогічна дійсність переконливо свідчить, що першим етапом в організації педагогічної практики є навчально-виховна, що також містить низку послідовних етапів: установчі та підсумкові конференції, заліки за семестр; бланки для замовлення класними керівниками, що у свою чергу мають інформацію про щоденний контроль за проходженням практики кожним студентом, є також характеристика студента, оцінка його педагогічної діяльності, підсумковий залік за практику в цілому. Відомо, що “етап застосування загально навчальних технологій збігається з організацією технологічно-орієнтованої педагогічної практики, що дозволяє здійснити перехід від квазіпрофесійної навчальної діяльності студентів, яка спеціально створювалась викладачем під час навчання у ВНЗ за допомогою моделювання педагогічних ситуацій, до безпосереднього розв'язування студентами професійних задач у реальному навчальному процесі початкової школи” [1, с. 195].

Педагогічна практика комплексна за змістом та структурою. Глибокі, ґрунтовні теоретичні знання лишаються мертвим, якщо у майбутніх учителів не сформуються професійні практичні уміння та навички. Слушно спостережено Л.В.Коваль, що провідною складовою професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи є технологічно-проектувальні вміння, які визначають рівень технологічної компетентності учителя [1, с. 198].

Однак це не є метою нашого дослідження. Аналіз педагогічних досліджень (О.О.Абдуліна, С.І.Архангельський, З.І.Васильєва, Л.В.Коваль, Н.В.Козаченко, О.Г.Мороз, О.М.Мельник, А.В.Сидоренко та ін.) дозволяє узагальнити суттєві функції та складові педагогічної практики студентів факультету початкового навчання в умовах ступеневої підготовки. Варто зазначити, що побудова спільного європейського освітнього простору дуже складний, поетапний процес. Трамбування освітніх структур і впровадження нових моделей, програм підготовки потребує виваженості, урахування вже сформованої національної системи освіти. Досить згадати, що до сьогодні не визначено, яку схему навчання у ВНЗ для певних спеціальностей (зокрема й майбутніх педагогів початкових класів) обрати: три роки – бакалавр, плюс два роки – магістратури чи чотири роки – бакалавр та рік магістратури. Адже освіта на магістерському рівні дає право продовжити післядипломну освіту і здобувати ступінь доктора наук (доктора філософії), еквівалентом якого у нас сьогодні є кандидат наук. Хоча нині на законодавчому рівні вже затверджено систему стандартів з кожного освітньо-кваліфікаційного рівня та

профілю підготовки, як застеріг В.Г.Кремінь, “не можна допустити, щоб програми бакалавра ставали суто професійними, без елементів наукової підготовки, або були просто редукованими програмами підготовки спеціаліста, які використовувались у нас десь до 1995 року” [4, с. 9].

Відповідно до соціального замовлення визначається глобальна мета педагогічної практики – підготувати особистість, всебічно розвинуту, здатну після закінчення практики включитися в процес суспільних і професійних перетворень. Головними завданнями педагогічної практики є: виховання професійних якостей особистості майбутнього вчителя; залучення студентів до педагогічної діяльності, формування у них професійних умінь, необхідних для успішного здійснення навчально-виховної роботи з учнями; встановлення зв'язків між теоретичними знаннями, отриманими при вивченні психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін і практикою; ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в школі, з передовим досвідом, надання допомоги вчителям; вивчення вікових та індивідуальних особливостей школярів, специфіки навчально-виховної роботи з учнями різних вікових категорій; вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

У процесі педагогічної практики вирішуються такі завдання: закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних знань студентів, їх застосування у розв'язанні конкретних педагогічних завдань; удосконалення умінь студентів вміннями спостерігати та аналізувати навчально-виховну роботу у початкових класах; закріплення вміння студентів проводити навчально-виховну роботу з дітьми з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей; підготовка майбутнього фахівця до проведення різних типів уроків із застосуванням різноманітних інноваційних методів, що активізують пізнавальну та творчу діяльність учнів; формування та розвиток у майбутніх учителів педагогічних умінь та навичок, а також професійно важливих якостей особистості; виховання у студентів стійкого інтересу і любові до професії вчителя, потреби у педагогічній освіті; вироблення творчого дослідницького підходу до педагогічної діяльності; ознайомлення із сучасним станом навчально-виховної роботи у середніх загальноосвітніх і спеціалізованих навчальних закладах, з передовим педагогічним досвідом; розвиток комунікативних умінь, спілкування з учнями, вчителями, адміністрацією; опанування методами педагогічної діагностики навчально-виховного процесу; формування умінь обирати методи педагогічної діагностики, адекватні її цілям; аналізувати, систематизувати отримані результати різними засобами; удосконалення навички роботи з методичною літературою, дидактичними матеріалами; навчання аналізувати власну педагогічну діяльність, об'єктивно її оцінювати.

Базами практики, в першу чергу, обираються школи, які: впроваджують інноваційні педагогічні технології; мають не менше 30% вчителів-методистів початкових класів; беруть активну участь у міських та обласних конференціях з проблем впровадження інноваційних освітніх технологій, є базами для проведення обласних семінарів з актуальних проблем сучасної початкової освіти.

Саме на практиці студент може визначитися, наскільки правильно він вибрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією вчителя. Педагогічна практика сприяє формуванню та розвитку педагогічної ерудиції, педагогічного мислення, інтуїції, здатності до імпровізації, педагогічного оптимізму, педагогічної рефлексії, становленню індивідуального стилю роботи майбутнього вчителя, формуванню дослідницького підходу до роботи.

Педагогічна практика в групах дітей дошкільного віку – основний вид практичної підготовки фахівців зі спеціальності “Дошкільна освіта”. До початку практики студенти завершують вивчення професійно-спрямованих навчальних дисциплін, а саме: дошкільна педагогіка, дитяча психологія, методики дошкільної освіти, а також теорія дошкільного виховання.

Це дає змогу максимально приблизити діяльність студента-практиканта до реальної професійної діяльності. Він працює на посаді вихователя і проводить усі види роботи, зазначені в переліку на час проходження практики. Графік проведення практики визначається навчальним планом.

Навчально-виховна практика у 1-х класах проводиться на III курсі (V семестр) приблизно з 30 серпня по 25 вересня для спеціальності “Початкове навчання і сімейне виховання”, “Початкове навчання і образотворче мистецтво”, “Початкове навчання і англійська мова”, “Початкове навчання і психологія”. Тривалість практики визначається навчальним планом і становить 4 тижні.

Мета і завдання практики визначаються і розробляються на основі вимог Державного освітнього стандарту. Метою навчально-виховної практики у 1-х класах є: ознайомлення з особливостями періоду адаптації дитини до нових умов у перший місяць її перебування у школі; спостереження і запис уроків вчителя; обробка і аналіз результатів педагогічних спостережень; дослідження пізнавальних інтересів учнів (навчальні, ігрові), мотивів учіння молодших школярів; врахування психологічних особливостей першокласників, організація ігор на свіжому повітрі з дітьми.

Важливу роль має польова практика у формуванні екологічної культури майбутнього вчителя початкової школи. Вищезазначена практика проходить у кінці I курсу після вивчення “основ природознавства” і має мету покращити якість підготовки вчителів початкових класів. Основні методичні вимоги до організації проведення польової практики полягають у вивченні природи, у комплексі виявлення взаємозв'язків, які існують у природі між

її компонентами (геологічною будовою і рельєфом, рослинним і тваринним світом). Комплексне вивчення природи дає можливість здійснювати науковий підхід до проблем охорони природи.

Польова практика з природничих дисциплін допомагає здійсненню наступних завдань: поглибленню і розширенню знань студентів, отриманих у процесі вивчення теоретичних курсів, творчому використанню цих знань на практиці; закріпленню у студентів умінь і навичок проведення спостережень на природі, накопиченню і обробці польового матеріалу; підготовці студентів до організації і проведення екскурсій у природу; формуванню навичок проведення краєзнавчої роботи, керуванню юнацькими гуртками; вихованню у студентів бережливого відношення до природи рідного краю та ознайомленню з їх прийомами і методами природоохоронної діяльності.

Навчально-польова практика належить до дослідницько-практичної діяльності, а тому має важливе значення в професійній підготовці студентів. Під час її проведення враховується ряд дидактичних принципів: інтегрованість навчального процесу, науковість, систематичність і послідовність, доступність. Під час практики використовуються різні форми і методи роботи, а саме: розповідь, бесіда, демонстрація, спостереження, постановка експерименту, самостійна робота.

Навчально-польова практика забезпечує формування екологічних понять природничого компоненту.

Освітньо-професійна програма передбачає педагогічну практику, яка проводиться у IV семестрі (липень) протягом IV тижнів. Літня педагогічна практика студентів II курсу – це продовження навчального процесу. Проводиться з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань практичних навичок та набуття досвіду самостійної роботи, що протікає в специфічних умовах. Студенти проходять педагогічну практику у позашкільних закладах різних типів і форм власності, з керівниками яких попередньо укладено договори на її проведення.

Під час практики студенти працюють на посадах вихователів загонів, музичними керівниками, організаторами гурткової роботи, психологами. Літня педагогічна практика має ряд специфічних особливостей: проходить в умовах позаміського оздоровчого закладу в період літніх канікул, коли немає навчального процесу, відсутній вплив сім'ї, різних колективів; школярі перебувають у таборі з урахуванням місцевих природокліматичних умов та при узгодженні з відповідними органами виконавчої влади в середньому протягом 18-21 днів. Студент потрапляє в середовище тимчасового дитячого колективу, різноманітних контактів із вихователями, виконує всі функціональні обов'язки педагога-вихователя.

Йдучи на педагогічну практику, студент повинен уміти визначати освітньо-виховні завдання в роботі з дитячим колективом на зміну, на періоди зміни, на день, на певні види діяльності; проводити колективні творчі справи, туристичні походи, змагання, ігрові спортивні та пізнавальні програми; залучати дітей до трудових та екологічних справ, природоохоронних заходів, підготовки творчих конкурсів, свят фольклору й ремесел, фестивалів, театральних дійств; вести туристично-краєзнавчу і пошукову роботу, знайомити дітей з історією України, традиціями і звичаями українського народу.

Методичне керівництво педагогічною практикою студентів здійснюють викладачі кафедри педагогіки і методики початкового навчання. Вони консультують їх з актуальних питань виховання учнів; планують навчально-виховну роботу практикантів з дітьми; відвідують виховні заходи, надають допомогу в їх підготовці та проведенні, у вивченні індивідуальних особливостей дітей. Керівництво роботою студентів-практикантів у період педагогічної практики здійснюється старшим вожатим і начальником дитячого табору.

Згідно з навчальним планом на II курсі в III семестрі передбачено безвідривну педагогічну практику з організацією позакласної та позашкільної виховної роботи з учнями початкових класів.

Мета практики полягає у визначенні студентами характеру та особливостей пізнавальних інтересів, здібностей та нахилів сучасних школярів; у можливості проаналізувати та визначити характер поза навчальних пізнавальних мотивів учнів, а також у розвитку спостережливості студентів, що дасть змогу отримати знання, необхідні для їх майбутнього професійного становлення.

Основними завданнями навчально-педагогічної практики є: забезпечення психологічної та практичної підготовки майбутніх учителів до роботи у позашкільних навчальних закладах; формування досвіду роботи спілкування з дітьми; систематизація знань студентів психолого-педагогічних особливостей молодших школярів, здійснення зв'язку теорії та практики навчання; оволодіння педагогічними вміннями та навичками навчально-виховної роботи з молодшими школярами; накопичення відповідних спостережень для кращого оволодіння педагогічною теорією в процесі лекційних, семінарських, лабораторних та практичних занять.

До початку практики студентам також пропонуються різні форми проведення виховних заходів, орієнтовні схеми аналізу виховних заходів, заняття гуртків.

Основною метою педагогічної практики у ВНЗ є: поглиблення і закріплення теоретичних знань з психолого-педагогічної і фахової методичної підготовки; безпосередня участь у підготовці і проведенні уроків різного типу з предмету із застосуванням різноманітних форм і методів навчання; виконання функцій класного керівника і проведення позаурочних та позашкільних виховних заходів; формування у студентів педагогічних професійних якостей, інтересу до науково-дослідної роботи в галузі педагогічних наук; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду учителів; залучення студентів до громадсько-корисної діяльності та роботи з професійної орієнтації в

школі, оволодіння формами, методами, засобами, новітніми технологіями здійснення навчально-виховного процесу в навчальних закладах різних типів.

У процесі педагогічної практики студенти насамперед адаптуються до діяльності вчителя загальноосвітнього навчального закладу, знаходять своє місце у взаємодії учнівського і педагогічного колективів, усвідомлюють й оцінюють правильність професійного вибору, наявність у себе необхідних якостей для педагогічної діяльності. У період практики здійснюється ефективна навчальна робота, спрямована на формування професійних навичок, активної життєвої позиції, сукупності громадянських і моральних якостей майбутнього педагога. Це початок формування професійної майстерності майбутнього вчителя.

Висновки... Отже, педагогічна практика майбутніх учителів початкової школи – складний, багатогранний і багатофакторний освітній процес, що потребує затвердження системи стандартів з кожного освітньо-кваліфікаційного рівня та профілю підготовки, напрацювання адекватних загальноєвропейських принципів побудови навчального процесу (педагогічних практик зокрема), а також запровадження єдиних схем оцінювання досягнень студента (із урахуванням наукових досліджень, власних методичних розробок студента), що позитивно вплине на якість підготовки фахівців.

Література

1. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: Монографія / Людмила Вікторівна Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
2. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія/ Інна Вікторівна Мороз. – К. : ТОВ «Освіта Україна», Коо, 2005. – 278 с.
3. Найдьонов І.М. Педагогічна практика студентів музично-педагогічних факультетів: навчально-методичний посібник. Вид. 3-є, доповнене / І.М.Найдьонов, В.Л.Бриліна, А.В.Сидоренко. – К.: Освіта України, 2006. – 180 с.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. (Документи і матеріали 2003-2004 рр.) / [за ред. В.Г. Кременя]. – Тернопіль: ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. – 147 с.

Анотація

У статті розкриваються організаційні аспекти методики проведення педагогічних практик студентів факультету початкового навчання, окреслено завдання та діяльність на практиці майбутніх учнів із урахуванням загально навчальних технологій на основі впровадження кредитно-модульної системи освіти в Україні.

Аннотация

В статье раскрываются организационные аспекты методики проведения педагогических практик студентов факультета начального обучения, очерчено задания и деятельность на практике будущих учителей с учетом общеучебных технологий на основании внедрения кредитно-модульной системы образования в Украине.

Summary

The article describes the organizational aspects of the teaching practices methods of students of Primary Education Department, tasks and activities outlined in practice with regard to future students all educational technologies based on the introduction of credit-modular system of education in Ukraine.

Ключові слова: педагогічна практика, навчальний процес, освіта, майбутні педагоги початкової школи, інновації.

Ключевые слова: педагогическая практика, учебный процесс, образование, будущие педагоги начальной школы, инновации.

Key words: pedagogical practice, the learning process, education, future teachers, primary school, innovation.

Подано до редакції 14.03.2011.

УДК 378:013+604.2+741.6

© 2011

Таама Аль-Атабі Аяд Хаяві

ГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний рівень підготовки педагогічних кадрів передбачає диференційований підхід до формування професійної культури, які сприяє розвитку особистості, самопізнання, духовної реалізації і самовизначення студентів як професіоналів. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема формування професійно-художньої культури не знайшла достатнього рішення в наукових дослідженнях. Формування професійно-художньої культури розглядається як категорія, що характеризує діяльність творця художніх цінностей, витворів мистецтва.

Вищевикладене дозволяє визначити проблему дослідження. Проведений аналіз науково-методичних робіт показав, що спеціальні дослідження, присвячені формуванню професійно-художньої культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, її системному обґрунтуванню і методології практично відсутні. Це зумовило необхідність проведення теоретико-методологічного аналізу даної проблеми, розробки змісту і структури, а також визначення провідних тенденцій і шляхів вдосконалення підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.